

Vindkraftens lokala nytta

Modell för deläggande och bygdepengar,
vindkraftens återbäring till bygder.

*Hela Sverige
ska leva!*

www.helasverige.se

Innehåll	Sida
Förord	3
Grundmodell för lokalt ägande & bygdepengar	4
Vindkraftens lokala nytta, Jämtland, Danmark, Tyskland, Skottland, Norge	5 - 6
Underlag & motiveringar, utgångspunkter	7
Avtal om årlig återbäring	8
Arrendeavtal med markägare	8
Bygden	9
Syftet med delägande och bygdepengar	9-10
Ersättning och ersättningsnivåer	11
Avtalspart	12
Lokal sysselsättning	12
Sammanfattning	12

Bilagor 1-10

- Bilaga 1. Jämtlandskommunernas policy
- Bilaga 2. Bygdemedel från vindkraft
- Bilaga 3. Bygdepeng – exempel från Sollerön, Härjedalen och Strömsund
- Bilaga 4. Vindbonus
- Bilaga 5. Lokalt delägande; Hällingarna Vind ekonomiskförening
- Bilaga 6. Vindkraftens ekonomi
- Bilaga 7. Riktlinjer för Bygdepeng för vindkraft i Rättviks kommun
- Bilaga 8. Kommunal medfinansiering
- Bilaga 9. Lästips och länkar
- Bilaga 10. Tre olika avtalsmodeller

Förord

Utgångspunkten för den här modellen om lokal återbäring och deläggande är att vindkraften ska vara till nytta för lokalsamhället, det vill säga för den bygd och befolkning där vindresurserna utnyttjas. Lokal återbäring är ofta till nytta för alla parter som är inblandade i ett vindkraftsprojekt.

I Sverige har regering och riksdag överlämnat till näringen att lösa frågan om eventuell ersättning till bygderna. Mångfalden av avtal för bygdeersättning och de olika principer och nivåer som tillämpas i praktiken, gör att vissa avtal upplevs som direkt orättvisa. Avsaknaden av enhetlig modell försvårar förhandlingsprocesserna. Därför har intresset för att skapa en mer enhetlig tillämpning blivit tydligt hos allt fler aktörer.

Förhållanden i olika bygder varierar, vindkraft byggs såväl i relativt tätbebyggda jordbruksområden, som i gles befolkad skogsbygd och i anslutning till industriområden. Projektens storlek varierar också från enstaka verk till parker med hundratals verk. En del vindkraftverk ägs av lokala bolag, lantbruk eller kooperativa föreningar, andra av stora kraftbolag, internationella investerare eller industriföretag. Det är därför svårt, för att inte säga omöjligt, att utforma en entydig modell som kan tillämpas på alla projekt.

Den arbetsgrupp som utarbetat modellen har därför gjort ett förslag, som är anpassat för projekt med olika förutsättningar när det gäller storlek, lokalisering och ägande, utifrån hur stor del av vindkraftens avkastning som blir kvar i den bygd där vindkraftverken är placerade.

Lokalt ägande eller i vart fall deläggande ger den största lokala nyttan. Detta är arbetsgruppen överens om. **Bygdepengar**, det vill säga en avsättning av en viss andel av vindkraftens bruttointäkter, ska användas som komplement till lokalt ägande/deläggande.

Den här modellen är resultatet av en lång process, där många olika parter som berörs av och som bygger ut vindkraft har medverkat. I denna rapport om **Vindkraftens lokala nytta** redovisas först själva basmodellen och därefter det resonemang som lett fram till dessa formuleringar och exempel.

Materialet har formulerats av en arbetsgrupp som organiserats av *Hela Sverige ska leva*, med *Cicci Andersson* som projektledare. Vidare har *Nils Johan Ingvar-Nilsson* från LRF, *Roland Lundqvist*, projektledare för Medvind Västerbotten, *Lars Påfvelsson*, förtroendevald ledamot i LRF Region Västergötland, *Tomas Palmgren*, sekreterare i Sveriges Vattenkraftskommuner, *Christer Nilsson* från Gothia Vind AB, *Staffan Magnusson* från Förenade Vindbyar samt *Tore Wizelius*, från konsultföretaget Vindform AB medverkat i arbetsgruppen. Materialet har även diskuterats med representanter från branschorganisationerna *Svensk Vindenergi*, *Svensk Vindkraftförening*, och *SERO*, som bidragit med värdefulla synpunkter. Även *SmåKom*, De små kommunerna i samverkan och *IEF Inlandskommunerna ekonomisk förening* har deltagit i diskussionerna.

Arbetet har drivits som ett projekt inom *Nätverket för Vindbruk*, och Energimyndigheten har bidragit till finansieringen.

Cecilia Andersson
Projektledare, Hela Sverige ska leva

Grundmodell för deläggande och bygdepengar

Materialet består av en grundmodell, exempel på förhållningssätt och några avtalsmodeller. Eftersom varje vindkraftsetablering är unik och har sina särskilda förutsättningar är det viktigt att tänka på att det som står i exemplen inte är något annat än just ett exempel. Det står alltid parterna fritt att komma överens om annat än vad som framlagts i det här förslaget.

Utgångspunkter - Störst lokalekonomisk nytta till bygden och dess människor bedöms vara deläggande. När vindkraft projekteras bör därför lokalt deläggande alltid erbjudas.

Avtal om årlig återbäring till berörd bygd ska upprättas, när lokalt deläggande inte är möjligt och/eller som komplement. Deläggande och/eller ersättning i form av bygdepengar skapar lokal delaktighet i utnyttjandet av de gemensamma lokala vindresurserna.

Arrendeavtal med markägare och avtal om lokalt deläggande/bygdepengar är avtal som hanteras var för sig

Avtal om ersättning ska helst tecknas innan tillstånd har beviljats. Avgränsningen av området som erhåller bygdepengar ska framgå av respektive avtal. Det ska finnas en demokratisk organisation i form av en juridisk person i lokalsamhället/bygden som tar emot och därefter fördelar ersättningen.

Bygden - Med bygd avses områden inom och i anslutning till aktuell vindkraftspark. Begreppet ges en vid tolkning och får inte avgränsas alltför snävt, och omfattar fastigheter, befolkning och andra aktörer i närområdet till vindkraftsparken. Lokala förhållanden avgör bygdens avgränsning.

Syftet med deläggande och bygdepengar - Syftet är att bygder där vindkraft byggs ut ska få del i det värde som vindkraftsproduktionen skapar. Med lokalt deläggande stannar en del av vindkraftens avkastning kvar i bygden. Ersättningen i form av bygdepengar kan användas till insatser som bidrar till en hållbar utveckling. Varje lokalsamhälle/bygd utformar själv de regler som ska gälla vid fördelning av dessa medel.

Ersättningsnivåer - För vindkraftsanläggningar som består av fyra vindkraftverk eller fler, bör minst 10 procent av kapaciteten (MW) erbjudas för lokalt deläggande, gärna till självkostnadspris.

Ersättning i form av bygdepengar beräknas på vindkraftens årliga bruttointäkt, enligt följande principer;

* För vindkraftsanläggningar med 1 – 3 vindkraftverk eller upp till 6 MW och när vindkraftverken till minst 10 procent är lokalt ägda är frågan om bygdepengar helt öppen.

* För anläggningar med 4 vindkraftverk eller fler, (mer än 6 MW) på privatägd mark som skapar lokala intäkter i form av markarrenden, bör ersättningen uppgå till 0,5 procent.

* För övriga vindkraftsanläggningar bör ersättningen uppgå till minst 1 procent.

Avtalsparter - En stabil lokalt förankrad organisation som representerar hela bygden förvaltar medlen.

Lokal sysselsättning - När en vindkraftsanläggning byggs och när den är tagen i drift, bör lokala entreprenörer anlitas i så stor utsträckning som möjligt.

Om Vindkraftens lokala nytta

Jämtlands län och dess kommunförbund var först i landet att formulera en gemensam politisk viljeyttring om vindkraftens lokala nytta. Kommunförbundets styrelse avgav i januari 2010 följande rekommendation till länets åtta kommuner:

Vi vill att kommunerna i Jämtlands län verkar för följande tre huvudprinciper med syfte att berörda bygder får del av de värden som vindkraften genererar:

1. att berörda bygder får del av en bygdepeng/återföringsmedel som utbetalas årligen och utgör minst 1 (en) procent av bruttovärdet av producerad el
2. att dessa medel främst nyttjas till insatser för uthållig utveckling i de bygder som berörs
3. att lokala aktörer erbjuds möjlighet att köpa in sig i vindkraftsanläggningarna till minst 10 procent.

Kommunförbundet har dessutom uppmanat de politiska partierna i länet att på riksnivå verka för att det införs ett nationellt system för återföring av medel från vindkraftsanläggningar. Hela policydokumentet finns i bilagan ”Jämtlandskommunernas policy om vindkraftens lokala nytta.” Kommunerna i Jämtlands län har utifrån den politiska viljeyttringen ovan formulerat de tre huvudprinciperna i sina respektive vindkraftspolicies (se bilaga 1).

Kommunförbundet i Jämtlands län kommer även att tillskriva de politiska partierna i länet med önskan att de lyfter frågan om vindkraftens lokala nytta till sina ledamöter i regering och riksdag. Syftet är att finna ett nationellt system som ser till att den lokala ekonomin får del av det värde som vindkraften kommer att generera.

Kommunförbundet i Norrbotten och Region Gävleborg intar ett liknande ställningstagande som Jämtlands kommunförbund har gjort.

Här några exempel på hur man i andra länder säkerställt att vindkraften blir till lokal nytta.

Danmark fick den 1 januari 2009 en ny lag som bland annat innehåller:

- *Køberetsordning*, för att stimulera lokalt ägande. Den ger lokalbefolkningen rätt att köpa minst 20 procent av nya vindkraftprojekt till självkostnadspris.
- *Værditapsordning*, för att kompensera minskade fastighetsvärden.
- *Grøn ordning*, för att ge kommunerna ersättning. En fond har bildats, där kommuner kan söka pengar för ”gröna projekt”.
- *Garantiordning*, som ger lokala vindkraftsprojekt en lånegaranti på upp till 500 000 kronor (DKK) till förprojektering vid nya projekt.

Tyskland införde en ny lag den 1 januari 2009, för att de kommuner där vindkraftverk är lokaliserade ska få en större del av kakan än tidigare. Tyska företag betalar skatt till de kommuner där de är verksamma, utifrån hur många anställda de har i respektive kommun. Eftersom vindkraftverk kräver lite personal på plats, har i stort sett all skatt från dessa företag hamnat i de kommuner där företagen har sina huvudkontor.

Enligt den nya lagen för vindkraftsföretag ska 70 procent av skatten tillfalla den kommun där vindkraftverken är placerade och 30 procent den kommun där huvudkontoret finns. Enligt den tyska vindkraftsföreningen BWE kan detta ge värdkommunerna en årlig intäkt på 5000-7000 euro per installerad MW (50 000 - 70 000 SEK). Pengarna går in i kommunkassan och är inte öronmärkta för de bygder där vindkraftverken står.

Skottlands modell för ersättning på lokal nivå kallas *Community Benefit*. Den bygger på en kommunal policy, skild från planerings- och tillståndsprocesserna. Upplägg och nivåer varierar, eftersom det är en frivillig ”goodwill”-ersättning.

I regionen Highlands i norra Skottland ligger den årliga ersättningen på 2000 pund (drygt 20 000 kr) per installerad MW, men regionmyndigheten Highland Council arbetar för att höja ersättningsnivån. Ett aktuellt fall är den planerade vindparken i Lochluichart cirka fem mil väster om Inverness. Där ska det holländska bolaget Infinergy bygga en vindpark med sjutton stycken 3 MW-verk. Kommunen har, med stöd från regionmyndigheten, förhandlat fram en årlig ersättning på 2750 pund per installerad MW under 25 år, med en årlig uppräkningsgrad på 3 procent för beräknad inflation (höjningen utfaller oavsett verklig inflation). Detta ger en total årlig ersättning på ca 140 000 pund, vilket motsvarar cirka 1,6 miljoner kronor. Pengarna placeras i lokala utvecklingsfonder.

I **Norge** får kommunerna återbäring när de lokala naturresurserna utnyttjas. Av intäkterna från vattenkraften betalas 1,3 öre/kWh i naturresursskatt till kommunerna. Vidare 0,7 procent i fastighetsskatt samt en koncessionsavgift som avsätts till lokal näringslivsutveckling. Slutligen har kommunerna rätt att köpa upp till 10 procent av produktionen till självkostnadspris (vilket under 2008 var 9,48 öre/kWh). Detta system ger vattenkraftkommunerna en årlig intäkt på 5,2 miljarder norska kronor, vilket motsvarar drygt 4 öre/kWh.

Underlag och motiveringar

- Utgångspunkter

Störst lokal ekonomisk nytta till bygden och dess människor bedöms vara deläggande. När vindkraft projekteras bör därför lokalt deläggande erbjudas.

Deläggande innebär ett mer aktivt engagemang, där lokala ägare delar såväl vinster som risker.

Lokalt äggande kan aldrig täcka hela den berörda bygden om inte en organisation som företräder bygden står som ägare. I detta sammanhang har vi en något mindre omfattande definition, som inte nödvändigtvis omfattar alla. Erbjudandet om deläggande ska dock göra det möjligt för alla som vill, att bli deläggare.

Enskilda personer kan bli deläggare antingen genom att köpa andelar i vindkraftskooperativ, eller genom att investera i aktier i ett lokalt bolag som äger vindkraft i området. Även juridiska personer, det vill säga, företag, kommunala bolag och andra kan bli deläggare i kooperativ, aktieäggare i lokala vindkraftbolag eller själva äga vindkraftverk i det egna företaget. Personer anses som lokala om de är mantalsskrivna i den kommun där vindkraftverken är lokaliserade, företag anses som lokala om de har sitt säte i kommunen.

Många kommuner och kommunala bolag äger och driver vindkraftverk, många bra exempel på detta finns i *Lokalt ägd vindkraft – handbok för kommuner* (kan laddas ner gratis från www.natverketforvindbruk.se). Ett starkt skäl för kommuner att investera i egen vindkraft är att el till produktionskostnad är billigare än att köpa el till Nordpoolpris. I boken *Vindkraft för eget bruk*, från Sveriges kommuner och landsting beskrivs detta utförligt. Med eget äggande kan ett lokalt energibolag få bättre ekonomi samtidigt som energipris till medborgarna i kommunen blir lägre.

Kommuner kan också hjälpa till med finansieringen av lokalt ägd vindkraft, som ofta är en kritisk fråga för lokala nybildade föreningar eller småföretag att klara på egen hand.

Vindkraftverk kostar 30–35 miljoner kronor (2 MW-verk) och 20 procent av detta krävs i regel i handpenning när verken beställs. Om ett nytt vindkooperativ ska dra igång, kan ett samarbete med ett kommunalt bolag vara avgörande för om det ska lyckas. Kommunala energibolag kan också bygga eller köpa nyckelfärdiga verk som de sedan erbjuder sina kunder att överta i en ekonomisk förening.

Lokalt ägt innefattar alltså privathushåll, företag och andra tänkbara investerare inom kommunen, framför allt i närheten av aktuell vindkraftspark, men även kommunen själv och bolag som drivs av kommunen.

När det gäller vindkraft i Sverige är äggandet mycket spritt, och i många områden i Sverige ser äggandet ut ungefär som ovan beskrivits. I maj 2011 fanns det över hundra vindkraftsverk som drevs i kooperativ form, med mer än 25 000 medlemmar som tillsammans har investerat hundratals miljoner kronor. Förutom kooperativen finns det minst lika många lokala aktiebolag som äger och driver vindkraftverk.

I grundmodellen skriver vi att lokalt deläggande alltid bör *erbjudas*. Om detta erbjudande inte utnyttjas, så är det projektörens sak att hitta andra investerare, dessa får då ingå ett avtal om bygdepengar. I de fall en investerare, när det finns intresse för lokalt deläggande, inte vill ha ett sådant arrangemang, får det ersättas med avtal om bygdepengar, om projektören kan erbjuda motsvarande deläggande i en annan vindkraftspark i samma region.

Det finns en invändning mot detta resonemang; nämligen att alla inte har råd att investera i vindkraft. Redan idag erbjuder dock vissa banker speciella lån för att köpa andelar i vindkooperativ, som kan utnyttjas av dem som saknar eget kapital eller belåningsbra tillgångar. Det finns alltså möjlighet att bli delägare på kredit. Fler liknande modeller kan arbetas fram även av andra organisationer, som HSB, Riksbyggen, kommunala energibolag och andra. Även med lånefinansiering är andelsägd vindkraft en bra affär.

Samernas anspråk och ersättningar lämnar vi utanför i det här underlaget. Rennäringen lyder under andra avtal och har sin sedvanerätt.

Avtal om årlig återbäring till den bygd där vindkraften utnyttjas.

Tanken med bygdepengar är att återföra en del av vinsten från vindkraftsverken till bygden, eftersom områdets vindresurser kan anses vara en gemensam tillgång som alla bör få del av.

Bygdepengar från vindkraft är ingenting nytt. De föreningar som bildades på Gotland i början av 1990-talet har årligen betalat ut en så kallad bygdepeng till någon förening i socknen. Dessa medel har betalats ut frivilligt, föreningarna har helt enkelt delat med sig till dem som bor grannar med verken men inte själva är delägare. Denna så kallade bygdepeng beräknas som en andel av vindkraftens årliga bruttointäkt (se bilaga 2 Bygdemedel från vindkraft).

De flesta projektörer ingår avtal om bygdepengar med lämpliga lokala organisationer. Några exempel, bland annat från Sollerön, Havsnäs vindkraftspark i Strömsunds kommun och den av Stena Renewables använda Vindbonusen beskrivs närmare i bilaga 3, bygdepengar och bilaga 4 Vindbonus.

Arrendeavtal med markägare och avtal om lokalt deläggande/bygdepengar ska hanteras oberoende av varandra.

Det är viktigt att de olika typer av avtal som ingås under projekteringen av en vindkraftspark, och som diskuteras här, hålls strikt isär. En projektör ingår avtal om anläggningsarrende och eventuell inträngsersättning med dem som äger marken där vindkraftsverken kommer att placeras och nya vägar och elledningar dras. Det är en affär mellan projektören och markägarna. Modell för utformning av markavtal finns i LRFs skrift *Vindavtalet (LRF 2009)*.

Erbjudande om lokalt deläggande är en frivillig överenskommelse, som exempelvis i Danmark formulerats som en lag. Avtal om deläggande är en affärsuppgörelse mellan projektören och den juridiska person, lokalt aktiebolag, lantbruk, ekonomisk förening, etc. som förvärvar ett, flera eller en andel av vindkraftverk.

I ett arrendeavtal med markägare kan det fastställas i en *paragraf* att ett avtal om bygdepengar ska finnas. Mycket viktigt att detta hålls isär i olika paragrafer. Det finns många exempel där markägare avstått viss del av markarrende för att ge utrymme till förmån för nivån av bygdepengar.

När det gäller bygdepengar bör ett avtal ingås mellan projektören/vindkraftsägaren och lämplig part i bygden som ska vara en juridisk person – intresseförening, samfällighetsförening eller annan organisation som arbetar med och för bygdens intressen. Det är inte lämpligt att kommunen är avtalspart, eftersom kommunen även är engagerad i tillståndsprocessen.

- **Bygden**

Med bygd avses områden inom och i anslutning till aktuell vindkraftpark. Begreppet ska ges en vid tolkning och omfattar fastigheter, befolkning och andra aktörer i närområdet till vindkraftsparken. Lokala förhållanden avgör bygdens avgränsning.

Det är inte möjligt att ge en strikt definition på bygd, inte heller av hur gränserna ska dras för ett ”närområde”. I praktiken har detta dock sällan visat sig problematiskt, lokala förhållanden avgör en bygds avgränsning och var de gränserna går brukar de som bor i en bygd vara ganska eniga om.

Bygdens utsträckning tycks också vara beroende av ett vindkraftprojekts storlek.

För projekt som består av ett fåtal vindkraftverk placerade i ett relativt tätbebyggt jordbrukslandskap begränsas uppfattningen av berörd bygd i stort sett till angränsande fastigheter. På Gotland har socknen varit en lämplig definition av bygd, där är sockenidentiteten stark och det är tätt med lagom stora socknar.

I Norrland är skalan på vindkraftprojekten, landskapet och bygder betydligt större. Ett exempel är Vindkraft norr, där norska Statkraft och skogsbolaget SCA projekterar 455 vindkraftverk i ett område som breder ut sig i fyra kommuner, Sollefteå, Ramsele, Ragunda och Strömsund, som ligger i två olika län. I samma område projekteras ytterligare ett hundratal vindkraftverk av andra projektörer.

Området påverkar ett femtiotal byar. I ett tidigt skede organiserade sig byborna i föreningen **Förenade VindByar**. På ett år samlade föreningen 300 medlemmar och alla byar är numera representerade. Föreningen bildades för att föra bygdens talan och för att ta tillvara de möjligheter som etableringen skulle innebära för området. Föreningen är alltså inte mot en vindkraftutbyggnad, snarare tvärtom. Den vill se till att vindkraften bidrar till att gjuta nytt liv i bygden. Här omfattar bygden alltså ett femtiotal byar spridda över fyra kommuner och två län.

- **Syftet med deläggande och bygdepengar**

Syftet är att bygder där vindkraft byggs ut ska få del i det värde som vindkraftsproduktionen skapar. Med lokalt deläggande stannar en del av vindkraftens avkastning kvar i bygden.

Om en betydande del av vindkraftens avkastning stannar kvar i den bygd där vindkraftverken är lokaliserade, kan det bidra till en lokal ekonomisk utveckling. Under tiden då vattenkraften byggdes ut i norra Sverige, skapade det en stor ekonomisk aktivitet under själva byggperioden. När kraftverken var klara och tagna i drift dog den mesta verksamheten ut och kvar blev övergivna spöksamhällen, som numera är rivna med endast några krokiga skyltar kvar.

Vindkraftverk är betydligt lättare att bygga och kräver mindre ingrepp i naturen. Med ett lokalt deläggande kan dock bygderna där vindkraften byggs, vitaliseras och utvecklas på ett mer bestående sätt. Det är gynnsamt för alla parter, både för den bofasta befolkningen, lokala företag och för dem som äger och driver vindkraftverk.

Det finns också flera beprövade modeller för lokalt ägande, vilka bland annat beskrivs i böckerna *Vindkraft tillsammans – handbok för Vindkooperativ* och *Lokalt ägd vindkraft – handbok för kommuner* (se lästips). Ett bra exempel på lokalt ägande i kooperativ form beskrivs i bilaga 5. Vindkraft i bra vindlägen är i regel ganska lönsamt (se kalkyl i bilaga 6). Hur en ekonomisk kalkyl görs, beskrivs bland annat i boken *Vindkraft på lantbruk* (se litteraturlista).

Ett lokalt delägande bör leda till att fler bor kvar i bygden, eftersom de har ett direkt ekonomiskt intresse och att deras inkomster ökar. Avkastningen från vindkraften kan investeras lokalt och därmed skapa nya arbetstillfällen. Det skapas underlag för befintliga företag, som kan utveckla sin verksamhet så att den direkt eller indirekt arbetar med vindkraften, genom service, väghållning eller annat. Genom att fler får möjlighet att bo kvar, och nya invånare lockas dit, kommer det att vara lättare för dem som driver vindkraften att ha anläggningen under uppsikt, att rekrytera personal för tillfälliga eller fasta uppgifter och på annat vis. Om kommunen står för det lokala ägandet, förbättras kommunens ekonomi.

Ersättning i form av bygdepengar ska användas till insatser som bidrar till en hållbar utveckling av bygden. Varje lokalsamhälle/bygd utformar själv de regler som ska gälla vid fördelning av dessa medel.

Delägarskap skapar större engagemang och ger människor möjlighet att vara delaktiga både i att producera och konsumera förnybar energi. Ersättning i form av bygdepengar skapar medel för lokala investeringar, dels i förenings- och fritidsverksamhet, men också i åtgärder som kan skapa ny sysselsättning. Detta stärker både människors och bygdens lokala ekonomi och långsiktiga överlevnad.

Enligt Skatteverket beskattas inte bygdepengar.

En vindkraftsetablering innebär alltid en förändring i livsmiljön och kanske ändrade förutsättningar för andra verksamheter. Därför kan bygdepengar ge möjlighet till insatser för en hållbar utveckling även på andra områden än energiförsörjningen.

Arbetsgruppen anser att det är viktigt att de som bor i en bygd själva bestämmer hur dessa medel fördelas och används. Det skapar ett lokalt engagemang för vindkraften och för en utveckling av bygden. I många glesbygdskommuner anser sig de som bor i utkanterna, där vindkraften också ofta byggs, missgynnade i förhållande till kommunernas centralorter. Om bygdepengarna hamnar i kommunkassan, eller fördelas av kommunens politiker, är det tveksamt om den bygd där vindkraften byggs kommer att gynnas.

Det kan säkert vara olika i olika kommuner och det finns upplägg där kommunen spelar en roll, som exempelvis i Rättvik (se bilaga 7), men rekommendationen är ändå att skapa en lokal organisation som får förvalta dessa medel. Om en sådan organisation inte finns, eller kan skapas, kan kommunen vara en naturlig mottagare av dessa bygdepengar. Då kan kommunen göra det möjligt för organisationer och andra i bygden att söka medel därifrån till projekt som gynnar en hållbar lokal utveckling.

- **Ersättningsnivåer**

För vindkraftsanläggningar som består av fyra vindkraftverk eller fler, bör minst 10 procent av kapaciteten (MW) erbjudas för lokalt delägande.

Arbetsgruppen har valt att skilja på stora och små vindkraftsprojekt. Det beror på att små projekt, med 1-3 verk, ofta redan är lokalt ägda. Det kan vara lantbruk, ekonomiska föreningar eller lokala aktiebolag. Det finns naturligtvis undantag från detta, men så små anläggningar betraktas i regel som mycket lokala och inte som en angelägenhet för en hel bygd. Utrymmet för ett delat ägande är inte lika stort, samtidigt som det är vanligt att kravet på lokalt delägande ofta redan är uppfyllt. Eventuella bygdepengar blir dessutom tämligen blygsamma.

Anläggningar med fyra verk eller fler betraktar vi som stora, även om gränsen mellan just tre och fyra verk är ganska godtycklig. Vid anläggningar med fyra eller fler vindkraftverk bör alltså minst 10 procent erbjudas för lokalt ägande.

I Danmark krävs i lagstiftningen minst 20 procent. Vid stora anläggningar med 20 vindkraftverk, eller hundratals, är det knappast möjligt för lokala intressen att äga några 10 procent, men ett erbjudande är just ett erbjudande, även om det kan vara omöjligt att tacka ja till. För stora projekt söker de som vill bygga dessutom ofta kapital till investeringen, så företagen i vindkraftsbranschen borde inte ha några större invändningar mot att erbjuda delägande. För små projekt med högst tre vindkraftverk är avtal om bygdepengar en helt frivillig åtgärd, som ägarna själva kan bestämma över. Det är förstås bra om de betalar ut någon form av bygdepengar som goodwill gest, exempelvis till föreningslivet i närområdet. Det finns olika modeller för detta, bland annat den vindbonus som Stena Renewables använder (se bilaga 4). Andra ger helt enkelt en slant till bygdeföreningen, idrottsföreningen eller en annan lokal organisation. Fler exempel beskrivs i bilaga 2 och 3.

– För anläggningar med 4 vindkraftverk eller fler, på privatägd mark som skapar lokala intäkter i form av markarrenden. Är 0,5 procent av bruttointäkten ett bra riktmärke för ersättningsnivån på bygdepengar.

Nyckelfrågan är om intäkter från vindkraftverken stannar kvar i bygden. Därför gör vi en åtskillnad mellan ”bondeskog” och ”bolagsskog” en distinktion som väl är mest relevant i skogsbygden. Nu finns det ju privatägd skog där ägaren inte bor i bygden eller kommunen. Rekommendationens formulering gör alltså den åtskillnaden, genom att specificera att det ska skapas *lokala intäkter i form av markarrenden*. Om kravet på lokalt delägande är uppfyllt, och en stor del av verken står på lokalt ägd mark, är avtal om bygdepengar en frivillig åtgärd som ligger utanför det här förslaget. Tanken med det är att göra det än mer lockande för projektörer att erbjuda lokalt delägande.

– Om inga intäkter från markarrenden stannar i bygden och lokalt delägande i vindkraftsanläggningen saknas, bör ersättningen uppgå till 1 procent.

För stora vindkraftsparker som byggs på statens mark eller stora bolag med sina huvudkontor (och beskattning) utanför kommunen där verken är i drift och där även vindkraftverken ägs av sådana bolag, blir ingenting alls kvar från avkastningen till bygden.

Därför har arbetsgruppen resonerat sig fram till bygdepengar om minst 1 procent av bruttoproduktionen i detta fall.

Den kunde ha satts högre, men det finns också en gräns som gör att investeringen inte längre blir tillräckligt lönsam och som därför leder till att vindkraften byggs någon annanstans.

En procent av bruttot på en stor vindkraftsanläggning blir dock ett betydande årligt belopp, som kan bidra till en rejäl utveckling av den bygd där verken är i drift.

- **Avtalsparter**

Medlen förvaltas av en stabil lokalt förankrad organisation.

Vid lokalt delägande ingås affärsavtal mellan köpare och säljare men det går vi inte in på här.

Det finns flera starka skäl till att det inte bör vara kommunen utan en lokal organisation som förvaltar medlen som kommer in från bygdepengarna.

Kommunen är inblandad i tillståndsprocessen. Det finns också en juridisk hake; en kommun får inte ha andra inkomster än skatt, hyror, statsbidrag och avgifter för tjänster – till självkostnad eller subventionerat pris. Här rymms inga bygdepengar.

Vid etableringar där inga bofasta berörs kan en särskild avsättning av pengar göras till lämplig förening eller liknande som ett kommunbygderåd inom den region där verken är i drift.

Av praktiska och förhandlingsmässiga skäl bör ett avtal om ersättning helst träffas innan tillstånden har beviljats. Annars kan det bli svårt att få till stånd ett avtal har det visat sig. En annan praktisk fråga är att hitta en lämplig mottagare. Det kan vara ett bygderåd eller ett byalag. Alternativt är att bilda en ny organisation, fond eller stiftelse, för detta ändamål. Kommunen kan bevaka att detta sker och vid behov hjälpa till att skapa en sådan organisation. Även *Riksorganisationen Hela Sverige ska leva* kan bidra med hjälp och råd.

Varje lokalsamhälle/bygd kan sedan själv, genom sin lokalt förankrade organisation, utforma de direktiv och riktlinjer som ska gälla för hur dessa medel ska fördelas och användas, gärna i partnerskap med vindkraftanläggningens ägare, markägarna, det lokala näringslivet och offentlig förvaltning. Dessa kan lämpligen ha representanter i styrelsen som bestämmer hur bygdemedlen ska användas, men de lokala företrädarna bör ha majoritet. Avgränsningen av området som ska kunna få del av bygdepengar ska framgå av respektive avtal.

Kommunen kan bli delaktig i lokala vindkraftsanläggningar genom att utnyttja erbjudandet om lokalt delägande, vilket ger betydligt mer pengar i kassan är några bygdepengar kan ge.

- **Lokal sysselsättning**

När en vindkraftsanläggning byggs och när den är tagen i drift, bör lokala entreprenörer anlitas i så stor utsträckning som möjligt.

Det skapar lokal sysselsättning och bidrar till att den lokala ekonomin utvecklas. Avtal om lokala tjänster kan komplettera eller vara en del av avtal om bygdepengar.

Sammanfattning

Om den här mallen följs, garanteras de människor och bygder där vindkraften byggs och drivs att få del av de värden som skapas - görs processen med delägande och bygdepengar enklare, och skapar konkurrensneutralitet. Att en rimlig del av vindkraftens intäkter blir kvar och bidrar till en hållbar utveckling i bygden gynnar dessutom alla inblandade parter.